

תורת אביגדור

פרשת דברים

אחינו כל בית ישראל

שעלינו להתייחס באחוה גדולה אל אחינו בני ישראל, צאצאיו של יעקב אבינו. אין ספק שעלינו לחוש רגשי אחווה כלפי כל אחינו היהודים.

ה"קירוב" של הלל הזקן

הרגשה שטחית של אחווה אינה מספיקה. ידוע לכולם המעשה המסופר בגמ' (שבת לא.) על נכרי שבא להלל הזקן ורצה להתגייר בתנאי שילמדוהו את כל התורה כולה על רגל אחת. אמר לו הלל: בסדר, תרים את הרגל ונתחיל. כשהרים אותו אדם את רגלו, אמר לו הלל: "דעלך סני לחברך לא תעביד": מה ששנאוי עליך אל תעשה לחברך. לאהוב את חברך - זהו כל התורה, "ואידך": כל השאר, "פירושה הוא": הוא רק פירוש של כלל זה, "זיל גמור". כל התורה מבוססת על היסוד הגדול של אהבת ישראל.

כששומעים סיפור כזה, ניתן לחשוב שהלל עשה כן איזה "תרגיל", הלל רצה "לתפוס" את הנכרי הזה, אז הוא נתן לו איזשהו פתרון קסם, מצווה קלה כלשהי, כדי לגרום לו לרצות להשקיע יותר. אבל כמובן שהאמת היא אחרת לגמרי. הלל לא היה ראביי של איזה "טמפל" רפורמי, שבו כל שנדרש ממך הוא לאהוב את כולם ולשלם דמי חבר. הוא גם לא ענה לו כפי שכל אחד מאיתנו היה עונה לאדם כזה. אנחנו היינו אולי אומרים לו את הדיבר הראשון בעשרת הדברות - "אנכי ה' אלקיך", שוודאי שהוא החיוב הגדול ביותר של כל יהודי. אלא הלל אמר לו שהבסיס לגדלות, השער החשוב ביותר לשלמות - הוא המצווה של "ואהבת לרעך כמוך". אחד מתפקידנו העיקריים בחיים הוא להצליח לאהוב את כל עם-ישראל למרות כל החיכוכים וההבדלים למיניהם. אהבת הזולת היא "כלל גדול בתורה" כדברי הירושלמי (גדרים ט, ד), דהיינו שזה כולל את כל התורה כולה.

אין כאן רק איזה נוהג נאה או מידה טובה, אלא זהו הבסיס לכל עבודת ה'. כי אין שום דבר בעולם שהוא חשוב יותר מאדם מישראל, אין דבר שהקב"ה אוהב יותר מאשר את זרעם של אברהם יצחק ויעקב. ולכן כל רגש חיובי שנצליח לעורר בקרבנו כלפי אחינו היהודי, משקף את מה שה' בעצמו חושב כביכול. כל תוספת באהבת ישראל בכמות ובאיכות, היא הליכה בדרכיו של הקב"ה.

אהבת אסקימוסים

לפי הדרכת התורה, צאצאי שבט ה"הוטו" באפריקה חייבים לאהוב את בני שבטם, וה' יתבע מכל אסקימוסי לאהוב את אחיו האסקימוסים. אולי הדברים נשמעים לנו זרים מעט, אבל זה בגלל שעדיין איננו חושבים על-פי קו המחשבה שמתווה לנו

עשו - אחינו לנצח

בתום ארבעים שנות נדודים במדבר, כשבני ישראל עברו על יד גבול ארץ אדום, הקב"ה אמר למשה (דברים ב, ג): "אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו". ואחרי כמה פסוקים (שם ח), שוב כתוב: "ונעבור מאת אחינו בני עשו". הקב"ה קורא לבני עשו - "אחיכם"! הייתכן?

ועוד, הלא כשבני ישראל חנו בגבול אדום, היה זה מאות שנים לאחר שנפרדו דרכיהם של יעקב ועשו. במשך מאתיים ושבעים שנה לא היה כל קשר בין המשפחות! המכנה המשותף היחיד היה סבא משותף כמה וכמה דורות לאחור. ועדיין, הקב"ה מזכיר לנו שוב ושוב שבני עשו הם אחים שלנו.

וכדי שלא נחשוב שהכל רק לתפארת המליצה, כדי לעשות איזשהו זכר לזמנים קדומים, הרי שבפרשת "כי תצא" הקב"ה אומר לנו שהדברים הם ממש "למעשה". הקב"ה מצווה אותנו (שם כג, ח): "לא תתעב אדומי כי אחיך הוא!" היזהרו שלא לתעב את האדומיים, למה? כי הם האחים שלכם. וכי אחים שלנו הם?! כזכור, עשו לא היה אח טוב במיוחד בחייו. להיפך, עשו היווה סכנה גדולה ליעקב, ויעקב לא רצה שום יחס עמו, אלא שמח להיפטר ממנו. כשעשו יצא מארץ כנען יעקב בוודאי נאנח אנחת רווחה גדולה... ועכשיו, עשו כבר מת מזה מאות שנים, וצאצאיו עובדי אלילים כולם, וודאי שלא חשו שום הזדהות עם משפחת יעקב - עם ישראל. ולמרות כל זה התורה עדיין מכנה אותם "אחים" ומצווה אותנו להתייחס אליהם ככאלה. הלא דבר פלא הוא זה!

כמה קרוב הוא ה"קרוב הרחוק"

לא קל להרגיש רגשות אחווה אפילו כלפי כאלו שהם אחים אמיתיים וטובים - אם לא חיינו במחיצתם במשך מאתיים ושבעים שנה. ההרגשה היא כאילו הוא איזה בן-דוד דור רביעי, אפילו לחתונה של הבת שלך לא בטוח שהיית מזמין אותו... אפילו אם שניכם שומרי תורה ומצוות ויש לכם הרבה מן המשותף, המרחק הרגשי עדיין גדול מאד. כשאנו פוגשים אדם שסב-סב-סבו הוא גם זה שלי, זה מעניין ומסקרן, אבל לא עולה על דעתנו שיש לנו עמו קרבת-דם וראוי שנרגיש כלפיו רגשות מיוחדים כלשהם.

עלינו ללמוד מכאן את המשמעות של "להיות אחים". וכדאי שנתחיל לבחון מחדש את יחסנו לאחינו היהודים, למרות המרחק הפיזי או הרגשי שעלול להיות בינינו. כי התורה היא המכוונת את מחשבותינו ורגשותינו. ואם התורה מורה לנו לנהוג באחוה כלפי אחים כמו בני עשו, שהיינו שמחים אילו לא היו אחינו כלל, וממרחק דורות גדול כ"כ - הרי קל וחומר בן בנו של קל וחומר

אהבת כלל ישראל

רבינו סיפר הרבה פעמים, כי בלומדו בסלבודקא (סיון תרצ"ב - סיון תרצ"ח) שאל את ראש הישיבה רבו המובהק הגרי"א שר זצ"ל, מה העצה לקנות ולהגיע לאהבת כלל ישראל. ורבו השיב לו כי יבחר איש אחד המונוי, ולאיש ההוא ישתדל לעזור ולהיטיב במה שיכול, ובזה יגיע לאהוב אותו, ומזה תתפשט אהבתו לעוד אנשים ואז לעוד עד שיגיע מזה לאהבת כלל ישראל. וסיפר כי בחר לענין זה במשפחה אחת בסלבודקא, שאבי המשפחה היה איש פשוט שהתפרנס מלהיות קצב, וטרח בכל מאודו להיטיב עם האב ועם האם ועם בניהם. רבינו דאג להיטיב עם האנשים אשר בחר לעבודה הזאת גם לאחר שהם כבר נפטרו, עד שאמר שמשפחה זו תעיד עליו בב"ד של מעלה שטרח בעדם בכל כוחותיו, עד שלא הניח דבר שהי' יכול לעשות בעדם. שלא עשה בעדם.

יושבים בסוכה, בפסח כולנו אוכלים מצה. בכל מקום בעולם יהודים מדליקים נרות בלילות חנוכה. שלוש פעמים ביום הגברים מתאספים בביהכ"ס להתפלל, וישנם עוד אינסוף דוגמאות. איך אפשר לא להרגיש קשר של אחווה בידענו שבכל העולם יהודים מאוחדים בעבודת ה' ? זהו מה שאוגד אותנו יחד, כאחים.

להביט - ולאהוב!

אי אפשר לשער את גודל ההחמצה של מי שאינו מרגיש רגשות אחווה אלה. בפעם הבאה שתיכנסו לביהכ"ס ותראו את עם ישראל מתאסף להתפלל לפני ה', חישבו לעצמכם: "זהו העם שלי! אלו הם האחים שלי! וכולנו באנו לכאן בשביל לעבוד את ה'". כשמחכים בתור בסופר, ויש עומס והתורות ארוכים, יש לנצל רגעים אלו - אלה הם רגעים יקרים! לכל מקום שתסתכל - תראה רק "אחים ואחיות", כולם קונים אוכל כשר... "ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים" (סוכה מה:).

לאור כל זאת, המילה "אחיק" שמופיעה פעמים רבות כ"כ בתורה ביחס לבני ישראל, מקבלת משמעות חזקה ומעשית, כי הקשר הקיים בין יהודים הוא חזק לאין ערוך יותר מהקשר שיש לנו עם בני עשו.

מיהו אח אמיתי?

כדי להבין את משמעות המילה "אחיק" באופן האמיתי והעמוק ביותר, עלינו להפנים שהגורם המאחד בין יהודים הוא ההתמסרות של כולנו למען המטרה האחת והיחידה של עבודת ה'. ואחדות זו כוחה גדול יותר מכל קשר משפחתי בעולם, כי אין קשר חזק יותר בין בני-אדם מאשר מטרת-חיים משותפת. והתורה רוצה ללמדנו בחזרתה שוב ושוב על מילה זו - "אחיק", שעלינו להרגיש כלפי אחינו בני ישראל רגשות אחווה פי כמה וכמה יותר ממה שהתורה דורשת מאיתנו ביחס לבני עשו. כי אם כלפי אדומי שהוא בסך הכל צאצא של סבינו הקדום אנו מצוים להתנהג באחוה, כמה דרגות צריכים אנו לעלות במדרגות האחוה כלפי רענו היהודי, שאנו מצוים לאהבו!

כשכתוב "ואהבת לרעך כמוך", אין הכוונה שצריך ל"סבול" את קיומו בשקט, ואפילו לא שצריך בדיעבד ל"הסתדר" אתו.

התורה. התורה מלמדתנו כי **חייב אדם לאהוב את בני מוצאו**, ומרחק הדורות אינו משנה את העובדה שאלו הם אחיו. אהבה זו היא האהבה הבסיסית ביותר, שגם אנשים שפלים בתכלית מסוגלים לה.

אבל הדבר הראשון שעלינו להבין בבואנו לעסוק באהבת ישראל הוא, שאין מדובר כאן באהבה מסוג שכל אדם בעולם מרגיש - ואמור להרגיש - כלפי בני עמו. הלא על בני-ישראל אנו מדברים כעת, שיש להם הרבה יותר מאשר די-אן-איי משותף. אותו די-אן-איי יש לנו גם עם עשו. אבל בין שני יהודים ישנו מימד חדש ועצום של אחווה: כל יהודי הוא "עמיתך", עמך בתורה ובמצוות ("ב"מ נט.). "חז"ל מלמדים אותנו שביאור המושג "אחיק" בתורה היינו אחיק במצוות. יהודי הוא לא רק אח בדם, הוא אח בערכים ובדרך-חיים.

עכשיו שהבנו את הנקודה הזאת, שיש כאן הרבה יותר מאשר סתם שושלת-יוחסין משותפת, יש כאן קשר אמיתי וממשי בעבודת החיים, שהרי כולנו עובדים כל חיינו את אותה העבודה לאותו אב ומלך, א"כ אין כל חשיבות להבדלים שקיימים בינינו בנסיבות-חיים או בדעות. ועלינו לנהוג בחיבה ובחברות אחד כלפי השני, כולנו באנו לעולם עם אותה המטרה. כמובן שביהודים עובדי ה' עסקינן, ולא במסכנים שחושבים שלהיות יהודי אפשר גם בלעדי ה' ותורתו.

לאהוב את ה"מודה במקצת"

כל קהילות ישראל, אפילו אלה שעדיין הם רחוקים ממושגים של גדלות אמתית בעבודת ה', הם לגמרי אחים שלנו! כל עוד היהודי שומר תורה ומצוות, למרות שאינו עושה כל שביכולתו והוא במדרגה נמוכה יותר מאיתנו בעבודת ה', הוא אחינו. אם הוא מקפיד על טהרת המשפחה, כשרות, שבת, ומזוזה על פתחו - הוא עדיין אחד מאיתנו.

כמובן, אין כוונתי שעלינו להתקרב אל כאלו בלא שום מחיצות, אנו רוצים להיות דווקא בחברת הטובים ביותר כדי שאנו נהיה הכי טובים שאפשר. אבל כשרואים יהודי שומר תו"מ ברחוב, עלינו לזכור שהוא אחינו במובן הפשוט ביותר של המילה, וקיימת כלפיו מצוות "ואהבת לרעך כמוך". כך צריך להיות המבט, גם אם הוא תלמיד של רב אחר לעולם לא אשכח שהוא חלק מהעם שלי, ואני מחוייב להסתכל עליו באופן חיובי ולאהוב אותו.

עבודת ה' משותפת גוברת על שיוך קהילתי

ניתן להמשיל זאת למשפחה עם הרבה אחים - משפחה מן הסוג הישן שעוד אכפת לחבריה ממושג ה"משפחה". וכל האחים - היכן שהם חיים, ומה שהם לא עושים - נשארים מסורים לצרכי המשפחה ונאמנים לערכיה. כך גם בני עם ישראל הם בני אותה משפחה, מסורים כולם לערך העליון של עבודת ה'. בין אם אתה יהודי סורי או פולני, ממרוקו או מגרמניה, חסיד מוויליאמסבורג או ליטאי, החיבור של עבודת ה' משותפת הוא חזק יותר מכל ההבדלים השטחיים. כמעט ואין מקום לשיוך קהילתי שכולנו מהווים יחידה אחת המשרתת תחת דגל הקב"ה.

חישבו על כך: כל יהודי, בכל מקום שהוא, אשכנזי או ספרדי - מניח תפילין כל יום ומתכוון לשבת ביום ששי. בסוכות כולנו

לנו לחבב אותם. בכל אדם יש משהו כזה, משהו שעושה אותו ראוי לאהבה. וכשנתמקד בו זה יניע אותנו ויקל עלינו לאהוב אותו. זהו עניין חשוב מאד, איך להביא את עצמי לאהוב את פלוני, ואיך את אלמוני. אם נסכים להשקיע דקה או שתיים במחשבה כזו, נגלה בכל אחד תכונות שיעזרו לנו לאהוב אותו.

הוא מעצבן אותי!

מובן שאם פלוני הוא חבר שלי, או מכבד אותי, או שיש לי איזושהי הנאה ממנו - יש לי כבר לפחות מעט חיבה כלפיו. אבל עדיין, לא זו היא דרגת האהבה שהקב"ה רוצה מאיתנו, ואפילו לא קרוב לכך. ומה עם כל שאר האנשים שאין לי כל יחס איתם? אולי יש כאלה שאפילו מעצבנים אותי. וגם אותם אני מצווה לאהוב! "ואהבת לרעך" אין פירושו 'אהוב את החבר הטוב שלך', אלא את כל היהודים. כולם אחים שלנו, והקב"ה מצפה מאיתנו להתייחס אליהם באהבה אמיתית.

פעם דיברתי עם אחד מרבותי באירופה על נושא זה, והוא אמר לי שהדרך הנכונה היא לתפוס אדם אחד, ובו להתחיל את עבודת אהבת רעך. תפסת מרובה - לא תפסת. חייבים לעבוד באופן הזה, כי לעבוד בכיוון של להתחיל פתאום "לאהוב את כולם" לא יביא שום אהבה אמיתית. א"כ תופסים אדם אחד ומתחילים "בעבודת האהבה" עליו.

וכדאי שיהיה זה אדם שלא קשה לנו לאהוב אותו, לא להתחיל עם האדם הכי גרוע בשכונה. בן-אדם נחמד וטוב לבריות ולמקום, כך הניסיון אינו גדול כ"כ. להתחיל לעבוד איתו, אבל שהוא עצמו לא ידע על כך! לא צריך לומר לו מילה...

סולם לאהבה

ונסביר יותר: אם יש לך חבר שאתה מחבב, והוא בעל פנים נאות וטהורות, או עיניים מפיקות טוב לב, זה גורם לך לחבב אותו יותר. אל תאמר "לא, אני אתעלם מהמראה החיצוני שלו ואהוב אותו אך ורק כי ה' מצווה עלי לאהוב אותו", אלא השתמש בכל האהבה מוחשית שיכולה להיות לך כלפיו. "אני אוהב אותו. הוא נראה כ"כ טוב ואצילי, אפילו משקפיים יפות יש לו"... כן! אפילו במשקפיים שלו אפשר להשתמש כשלב בסולם להגיע לדרגה נוספת באהבת ישראל. וכשעושים כך מתקרבים יותר ויותר להרגשה של "אחיק" שהתורה רוצה מאיתנו.

עלינו להשתמש בכל האמצעים העומדים לרשותנו כדי להוסיף חיבה, כבוד ואפילו אהבה לחברינו. איש זה תמיד נראה טוב, וההוא יש לו חיוך נחמד. אולי זה נשמע מגוחך, אבל אפשר אפילו לחבב אדם כי הוא לובש עניבה מתאימה. כולנו יודעים שאין שום ערך אמיתי לעניבה יפה. אבל למרות זאת אפשר להסתכל על יהודי ולומר - אני אוהב אותו כי יש לו עניבה מתאימה. אל תאמרו זאת בקול, פן יאמרו עליכם שנפלתם על הראש, אם לא דברים גרועים יותר. אבל כאן בבית מדרשנו אנו מוכנים גם לומר דברים מגוחכים מעט, העיקר כדי להתקרב עוד קצת לרצון ה'. כי ברגע שמתחילים לחשוב באופן חיובי על בן-אדם כלשהו, עוד ועוד מחשבות חיוביות יופיעו, והלב יתחיל להרגיש חמימות כלפי אותו אדם. ומעט החום הזה, הוא כבר הישג גדול מאד, ורק בשבילו היה שווה לבא לעולם הזה.

הכוונה היא שצריך לייצר ולשדר כלפיו **אהבה אמיתית**. וחשוב להבין כמה רחוקים אנחנו אפילו מהתחלה של עבודה כזו. ודאי שאנו מוכנים לומר שאנו מסכימים עם הרעיון, ואולי יום אחד ניגש לעבוד על זה... אבל האמת היא שלעולם לא ניגש לזה, אם לא נתחיל לעשות משהו "למעשה".

לאהוב את הסועדים

יש אנשים שחושבים שלאהוב כל יהודי שומר תו"מ זוהי משימה קלה מדאי עבורם, ולא חשובה מספיק. הם טוענים שבאהבתם הם אוהבים את כ-ל העולם. גם את הגויים לסוגיהם, כולל את בני שבט ה"זולו" באפריקה - שבשמחה יסעדו בהם את ליבם לארוחת בוקר, ואפילו את החיות! מאד מטריד אותם שהלווייתנים על סף הכחדה!...

אבל במציאות, לפעמים מי שאומר כך אפילו את אחיו מלידה אינו אוהב. הוא לא מדבר אתו כבר עשור. הוא גם לא מסתדר עם השכנים שלו. אבל את ה"זולו" הוא אוהב. וגם את הכרישים. למה לא? זה לא עולה כסף. ובאותו מחיר אפשר גם לאהוב את הערבים ואת הכופרים, את החיות ואפילו את העצים. אבל האמת היא שהוא לא אוהב אף אחד. אם מתחילים ב"לאהוב את כולם" בסוף לא אוהבים באמת אף אחד, כי זה אומר שהאדם לא לוקח את המושג "לאהוב" ברצינות, והוא לא מתכוין להשקיע באמת בעבודה זו.

השמאלנים תמיד אומרים שהם אוהבים את כולם. הכל רק אהבה, אהבה, אהבה. ומה הפירוש "לאהוב"? אני לא רוצה אפילו לומר מה פירוש המילה "אהבה" אצלם. די שנאמר שהאמת היא שהכל שקר וכזב, והם אוהבים אך ורק את עצמם.

אנחנו מתכוונים ברצינות!

אבל כשאנחנו אומרים כאן "אהבה", כוונתנו למלוא מובן המילה, הלכה למעשה. אנחנו רוצים להצליח, ולפחות לנסות, **לאהוב** את אחינו היהודים! אהבה אמיתית, כמו שהקב"ה מצפה מאיתנו. ואם נצליח ולו במעט, הרי שערכה של אהבה זו תהיה רבה לאין ערוך מכל הצגות האהבה של הגויים והשמאלנים.

אין זה דבר קל להתחיל להתייחס באהבה ליהודים שסביבנו, הן בגלל התחרות, היריבות והחכוכים, והן מפני שאנו ממוקדים מדאי בעצמנו. ולכן אם רק נשקיע מעט מאמץ בללמוד איך לאהוב יהודי גם אם אינו בן משפחה או חבר, כבר יהיה זה הישג גדול.

עלינו לבנות לעצמנו תכנית מעשית שאם נפעל ברצינות על-פיה היא תרגיל אותנו באהבת ישראל. לא יועילו לנו המוני דרשות ושיחות מוסר שנשמע בתשעה באב על שנאת חינום ואהבת ישראל, אם לא נתחיל לפעול במישור המעשי. וא"כ השאלה הגדולה היא - איך מתחילים? איך נקרב את עצמנו אל קיום ה"כלל הגדול" של "ואהבת"? אכן, זהו נושא גדול וקשה, אך שווה כל גרם של מאמץ.

ובכן, הכלל הוא שאי-אפשר לאהוב בן-אדם סתם כך. קל מאד להפריח סיסמאות כמו "צריך להסתדר עם אנשים", "צריך לאהוב אותם". אבל במציאות חייב להיות משהו ממשי שמניע את האהבה. ולכן עלינו לחפש תכונות ומאפיינים באנשים שיגרמו

אותו מאד, ראיתי שטעיתי לגמרי ברושם הראשון שלי ממנו, והתחלתי לאהוב אותו.

נכון, איש זה הוא מטרד, לא מסתדר עם כל סביבותיו. אך כשמכירים אותו יותר רואים שהוא אישיות חשובה הראויה להערכה ולאהבה. וכי בגלל טבעו הלא-נוח הוא כבר אינו ראוי לאהבה! הרי כך טבעו, כך ה' ברא אותו. עדיין צריך לזהות ולהכיר את מעלותיו, ולכבד אותו. אח"כ עם הזמן אפשר להתחיל גם להעריך אותו, ואז מתפתחת גם איזושהי אהבה. וכמו שאמרנו, זהו הישג גדול מאד. עלינו לדעת שאחת הסיבות לביאתנו לעולם היא כדי ללמוד לחשוב באופן הזה.

בחר לך טרדן

אם נבחר לנו טרדן אחד מסביבתנו ונתמקד בו, לאט לאט נגלה שישנם דברים רבים באישיותו שקל לאהוב. נראה שעומד לפנינו "אדם", שיש לו מעלות, ונאהב אותו בגללן! והקב"ה ינהג עימנו במידה כנגד מידה, יביט במעלותינו ויאהב אותנו למרות שלפעמים גם אנחנו קצת טרדנים בעצמנו...

זו עבודה קשה, שאורכת זמן. אבל כשנצליח בה ונתחיל לאהוב יהודי, באמת לאהוב יהודי! אז מגיע לנו מזל-טוב! הצלחנו לאהוב מישהו שהוא לא אנחנו עצמנו...

אפילו אם לא נצליח להתקדם מעבר לשלב זה, לפחות פעם אחת אהבנו יהודי. עשרות שנים מהיום עדיין נביט לאחור ונאמר לעצמנו: "פעם, כשהייתי צעיר, ניסיתי לעבוד על "ואהבת לרעך כמוך". אהבתי יהודי!" וזה דבר מיוחד מאד, כי מעט מאד אנשים עושים זאת. הרבה מדקלמים את המילים, אבל הדברים אינם חודרים אל המח והלב. אף פעם לא חשבו אפילו איך לעשות זאת. אבל אנחנו כן ניסינו.

האהבה - מדבקת

כך מתחילים, אוהבים אדם אחד. ואם מצליחים בזה, האהבה תתפשט מאליה לעוד ועוד אנשים. אחרי שמתחילים ומרגילים את עצמנו למצוא טוב בזולתנו, נמצא עוד ועוד טוב בעוד ועוד יהודים. אך ההתחלה חייבת להיות עם אדם אחד דווקא, בלי להתעייף או להתייאש. להקדיש לאדם זה שתי דקות בשבוע, וכך נתחיל להבין מהי "אהבת ישראל" באמת. "בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו" (מכות י:), הקב"ה ימציא לנו הזדמנויות ועזרה והצלחה, וכך נמצא את עצמנו אוהבים עוד ועוד יהודים באיכות גדלה והולכת.

אני עצמי עשיתי זאת, לפני שנים רבות כשהייתי עובד עבודה מוסרית. כשלמדתי בסלבודקא האכסניה שלי היתה בביתו של יהודי פשוט, קצב במקצועו, והחלטתי לנסות לאהוב אותו ואת משפחתו ככל יכלתי. כל יום התהלכתי לבדי ביער, וניסיתי לחשוב איך לאהוב את האב, איך לאהוב את הילדים, את כל המשפחה. השקעתי בזה זמן רב. ואח"כ כשנכנסתי לבית, אמרתי להם כל מיני דברים כדי לשמחם ולגרום להם להרגשה טובה. עזרתי להם בכל מה שיכולתי, והתפללתי עליהם בכל יום! זה היה בזמנים של פעם, כשעוד היתה לי שייכות למוסר.

מראה טוב וחיוכים נעימים כוחם רב בהשראת אהבה, אבל המידות הטובות של בני האדם כוחם רב עוד יותר. אם נתבונן סביבנו נופתע מכך שאין אדם שלא נוכל למצוא בו תכונה טובה ומיוחדת לו שראוי לאהוב אותו עבורה. אחד מרבותי אמר פעם בדרשה, שאי אפשר להחליט על בן-אדם אם הוא טוב או רע, כי כל אדם הוא חבילה שלמה של מידות, ולא רק מידה או תכונה אחת. אדם זה שלם במידה זו, וחברו במידה אחרת.

במקרה שאיננו מצליחים לאהוב אדם כלשהו בכללותו, אפשר לאהוב בו תכונות מסוימות. למשל - הוא מתפלל היטב, או לומד בריצנות, וכו'. יש אחד שמתפלל אצלנו בביהכנ"ס שאני אוהב אותו כבר עשרים שנה, רק בגלל הצורה בה הוא עומד בתפילת שמונה-עשרה. ויש אצלנו אדם אחר שלומד היטב, הוא מגיע לבית הכנסת כדי ללמוד ואינו מבזבז זמן על פטפוטים, הוא פותח את הספרים מיד ומתחיל לעבוד על הסוגיא. למרות שהוא לא יודע, אני מסתכל עליו כל יום, ואני אוהב אותו! אחר - נותן הרבה צדקה, עוד אחד - שקט ומנומס. חפשו דברים טובים באנשים, תופתעו! בני אדם מלאים בטוב.

יש לך שכן, טיפוס שקט כזה. לא מפריע לך אף פעם, ולא מלשין עליך לעירייה. אז אתה לא חושב עליו אף פעם. וכי לזאת ייקרא "אהבת ישראל", העובדה שאתה לא שונא אותו? איך אפשר לגור על יד בן-אדם במשך שנים - שנים! - ולא לאהוב אותו?! די בזה שהוא שכן שלא עושה בעיות שכבר צריך לאהוב אותו, ואם הוא גם מידי פעם משאיל לך מברגה - אז עוד יותר!

מידות נפלאות ביהודים פשוטים

ושומרי תו"מ בפרט, אין ספק שהם אנשים מלאים בדברים טובים. הם מגדלים ילדים שיהיו עובדי ה', מקיימים בתי כנסיות וישיבות בממונם ובנוכחותם, ומקיימים מאות מצוות בכל יום. יש כ"כ הרבה סיבות לאהוב אותם.

אפילו היהודי הפשוט ביותר מלא במידות נפלאות ומיוחדות. והפיקח יודע שכדאי לו להתעלם מהתכונות הפחות יפות, ולהתמקד בתכונות שמעוררות אהבה.

הצדיק הנסתר

יש עוד אדם אצלנו בבית הכנסת, טיפוס עצבני מאד. תמיד הוא מלא בטענות על כל סביבתו: "אתה תופס מידי הרבה מקום", "אתה מתקרב אלי מידי", "אל תזיז לי את הסידור!" ועוד על זו הדרך. במבט ראשון נראה שהוא סתם טרדן - אפילו טרדן גדול.

אבל אם ניקח כמה דקות להתבונן בו, נגלה שהוא אדם עם ערכים: הוא מגיע בזמן לתפילות תמיד, ממש בכל יום. והוא עובד מאד קשה כדי לפרנס את בני משפחתו. בשביל מה הוא עובד? הוא לא מרפד את כיסו במזומנים. הוא עובד בשביל לשלם שכר - לימוד עבור ילדיו, כדי לחנכם בדרך התורה ולתמוך במוסדות - קודש.

אם נשוחח אתו שיחה אישית, נראה שיש עוד סיבות רבות להעריכו: שוחחתי עמו, והופתעתי לגלות שאדם זה ממש לחם למען יהדותו. הוא הגיע מבית ריק מידישקייט, ונטש את דרכי הוריו תוך מאבק עיקש נגדם והתקרב לתורה לבדו. אין זה מן הקלות. הוא מרד בהוריו כדי לעבוד את ה'! התחלתי להעריך

נוסח התפלה - לשון רבים

כשנרצה להרחיב את עבודתנו בעניין "ואהבת", אפשר להתפלל עבור האדם שמתמסרים לאהוב אותו. כידוע נוסח תפילת שמונה-עשרה נתקן בלשון רבים. יש כאלה שכשהם אומרים "רפאנו ה'" הם מכוונים "רפאנו". הם סבורים שהתפילה נכתבה בלשון רבים רק כי זה דרך חשיבות לדבר על עצמו בלשון רבים, לדוגמה כשמלך אנגליה שולח כרוז הוא פותח "אנו, מלך אנגליה". אבל האמת היא שלא לכך כיוונו חז"ל, אלא צריך לכיין "רפא נא את כל בני ישראל". אמנם קשה לנו מאד לכלול בתפילתנו את כל ישראל, אבל לפחות את היהודי הזה שאנו מתמסרים לאהבו כעת, לא יקשה עלינו לכלול. א"כ נכוין עליו: "אנא ה', רפא אותו, שיהיה בריא, שלא יצטנן אפילו. שכל משפחתו תהיה בריאה". ובכך אט-אט נכנסת אהבתו אל תוך ליבנו, ואנו מתקדמים יותר ל"גדלות" באהבת ישראל!

לעשות הכל!

ולא להפסיק לאהוב אדם זה לעולם! לחייך אליו כשאפשר, לומר לו כמה מילים טובות, ולא רק איזה "בוקר טוב", אלא להראות לו שבאמת אכפת לך ממנו. להתעניין איך עבר עליו היום, לדרוש בשלום משפחתו. אפשר גם מידי פעם לעשות איזו פעולה מיוחדת להיטיב לו, כגון לפנות את האשפה מחצרו. אם אתה אוהבו, אתה תחפש אופנים להועיל ולהיטיב לו. אבל העיקר איננו מה עושים, אלא עצם המחשבה והרצון להיטיב עמו, ועי"ז האדם נהיה "גדול" ממש, כי הוא גדל ביסוד היסודות של אהבת ישראל.

עניין זה שאנו עוסקים בו אינו דבר קטן, וחייבים להתייחס אליו ברצינות, לעשות מזה ה"עסק הפרטי שלי"! לא רק לשמוע אלא גם לפעול. וכל הצלחה קטנה בזה תקדם אותנו הלאה, שתי דקות של מחשבה בשבוע שבשלב ראשון מביאים לידי הערכה, שבעקבותיה נולד קצת חום בלב, ובסוף מגיעים לאהבה - אין ערוך לגודל הרווח. וכשנעמוד בזה נדע שאנו ממלאים את ייעודנו בעולם.

תכנית ב': דקה ביום

ומכיון שמתקרבים אנו לסוף השנה, אני רוצה להציע תכנית נוספת שתעודד אותנו להתחיל את עבודת החיים הזו לאהוב את כל עם ישראל. מי שרוצה יכול להצטרף לתכנית לשנה הבאה, רק תגידו "אני מקבל על עצמי את התכנית לשנה הבאה" - ואתם בפנים, ללא כל תשלום... התכנית קלה ליישום אחרי שמתרגלים, ומי שיתמיד בה הרי הוא כבר בדרך לגדלות.

זו התכנית: כל יום להקדיש דקה אחת שלמה לאהוב יהודי אחד מסוים. ביום הראשון לבחור יהודי אחד, רצוי מישהו שקל לכם לאהוב, ובמשך דקה לנסות לעורר בלב הרגשת אהבה כלפיו. "לדחוס" כמה שיותר לתוך דקה זו: "הוא איש חסד. הוא מגדל משפחה של שומרי תורה. אשתו בישלה לנו ארוחות כשאשתי ילדה". וכהנה וכהנה. בתום הדקה לומר: "אני אוהב את פלוני, אני אוהב אותו". למרות שהאמת היא שאינך אוהב אותו עדיין, בכל זאת כדאי לומר זאת, "המחשבה נמשכת אחר הדיבור", וככל

עין טובה בכל מצב

כשהיה רבינו שומע על אחרים איזה דבר של גנאי או שמצה, היה מחפש בכל אופן לחפות עליהם ולפרשו לצד זכות, או לכל הפחות למצוא ולהתרכז בצד הטוב שיש בהם. וגם ה' אומר שעכ"פ מוטל על כל אחד להתלמד ולקחת המעלות שיש להשני. ולדוגמה כשדיבר על תפילה מסודרת כראוי, היה מספר שפעם הוצרך להתפלל באיזה 'שטיבל' תפילת שחרית, וסדר התפלה שם במרוצה גדולה כל כך, היה לא לפי רוחו כלל, עד שכדי שתפילתו תהא עם הציבור, הוצרך להשלים תפילתו ע"י שעבר ממנין למנין ביותר משתי מנינים. אבל כשהיה מספר עובדה זו, ה' תמיד גם מוסיף להזכיר לשבח את מתפללי אותו 'שטיבל', האיך שכל משך התפילה אותם האנשים שהתפללו ב'שטיבל' הזה נתנו מטבעות לצדקה.

שתאמר זאת כך יותר תרגיש כך בלב, עד שבאמת תתחיל לאהוב את אותו פלוני!

אחד ועוד אחד

ברגע שמתחילים לצעוד בדרך זו נפקחות לאדם העינים, הוא תמיד רואה עוד ועוד הזדמנויות לאהוב. פתאום הזמן לא מספיק לנו לחשוב על כל היהודים שהיינו רוצים לאהוב... נכנסים לבית המדרש ורואים אברך לומד תורה, הוא אחיך, מוסר את נפשו על תורת ה'! פשוט לאהוב! אמה דוחפת עגלה ברחוב ועדה שלמה של קטנטנים משתרכת אחריה, הרי חייה הם מקשה אחת של עבודת ה'! מה היא לא עושה בשביל לגדל את צאצאיה בדרך ה'?! איך אפשר שלא להעריך אדם כזה?!

גברים יחשבו על גברים, ונשים יבחרו נשים. עם מי להתחיל? אפשרות טובה אחת היא, לחשוב על רב הקהילה או הר"מ מהישיבה, ולא לשכוח גם את ההורים. וגם לאהוב כל אחד מילדינו במשך דקה ליום - לא ייחשב בזבוז זמן.

לאהוב 365 יהודים בשנה

אם כל יום בשנה זו, נחשוב על יהודי אחד, בראש חודש אלול של שנה הבאה כבר 365 יהודים נאהבו על-ידך. שלוש-מאות-ששים-וחמש יהודים! אמנם עדיין אין זה כל עם-ישראל, אבל זו התחלה מכובדת. גם מי שיחזיק מעמד רק חודש כבר הגיע להישג גדול, אבל הרוצה להיות גדול בעיני ה' לא יפסיק לעולם להוסיף אהבה לישראל.

ומי שיעשה כן במשך שנתיים או שלוש - זה הרי לא עולה כסף - כבר יש לו נגיעה בעניין העצום של אהבת כל ישראל. וכל זה רק מדקה אחת ביום! היום השכון, מחר האשה, מחרתיים החברותא, וכך הלאה עוד ועוד. כך אפשר להגיע למדרגות שמעולם לא דמיינו.

סוד אהבת ישראל - אהבת ה'

לפני שנסיים עלינו לעסוק בעוד פן אחד של עבודה זו. כי יש מקום לטעות גדולה בנושא של אהבת ישראל: הרי מהו היהודי בסך-הכל? אדם, שהיום כאן ומחר בקבר. היהודי עצמו הוא

ומי שפותח בעבודה זו, הרי הוא עוסק במצווה החשובה ביותר בתורה - אהבת ה', כי כשאוהבים את ישראל אוהבים את ה'! והרי הוא "עובד ה'" אמיתי.

איך להאהיב את עצמנו על ה'

אהבת ישראל היא ההצלחה הגדולה ביותר בחייו של אדם, בזה גדלותו. ואין רווח לאדם יותר מהצלחה זו, כי ע"י שהאדם נעשה אוהב ישראל הוא משיג גדלות ושלמות ודבקות בבורא, מה הוא אוהב ישראל - אף אתה אוהב ישראל. "אין הקב"ה אוהב אלא מי שאוהב את ישראל" (מסילת ישרים פרק י"ט)

שבת שלום!

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

למה הקב"ה ברא את השינה, הרי אין בזבז זמן גדול מזה?

תשובה:

באותה מידה אפשר לשאול: למה ברא ה' רעב? הרי גם לאכול זה בזבז זמן! ולמה ברא את הצורך להתפנות? גם זה בזבז זמן.

כל אלה הם שאלות מציונות. אומר לכם תשובה: הקב"ה ברא את העולם כדי שנכיר אותו. הבעיה היא שאנחנו כל-כך עסוקים בעניינינו בעולם שאיננו מפנים זמן ולב להכיר אותו. אומר הקב"ה - אני אזכיר לכם. אנו חשים רעב, צריכים אוכל! ואז אנו מקבלים פיסת לחם, ואומרים: "תודה לך ה' על הלחם! מה הייתי עושה בלעדריך? הרי אני לא יכול להתקיים בלי מזון". הלחם גורם לנו להכיר טובה לה', לאהוב אותו. וכך אנו מקיימים את ייעודנו בעולם.

כשאנו עייפים ומרגישים שאין כח, חייבים לישון! האם אנו נלך לישון כמו סתם חתול, שהאינסטיקנט שלו פשוט לשכב ולישון? לא, נודה לקב"ה על השינה, על עצם מה שאנו מסוגלים לישון! יש אנשים שאינם יכולים לישון, הם חולים! כמה שיהיו עייפים הם לא יכולים לישון ולקום רעננים. שינה היא ברכה, ועלינו להודות לה' עליה. נאמר בפה מלא כשנקום מהשינה: "אהה, איזה געשמאק זה היה! שנת לילה טובה ונעימה שכזו, טובה יותר מארוחת גורמה חמש כוכבים"... כשקמים בבוקר עם כוחות חדשים, כמו אדם חדש כפשוטו - אומרים לה' "מודה אני לפניך", ובשביל זה ה' ברא את הצורך בשינה, כדי שנכיר לו טובה ונתקרב אליו.

זוהי רק אחת מהתועלויות בשינה, ישנן עוד הרבה. הסברנו אחת מהן, איך ע"י הצורך בשינה האדם נהיה שלם יותר, קרוב יותר אל בוראו.

בעצם כלום, הרי מתישהו הוא יעלם בודאי. אז למה כ"כ חשוב לאהוב אותו? מהו הערך הגדול של היהודי?

התשובה היא שיש רק מקור אחד לחיבתו של היהודי: אהבתו של הקב"ה. אנחנו אוהבים אותו כי ה' אוהב אותנו! עד כמה ה' אוהב אותנו? יותר מכל היקום כולו! כל הבריאה אינה שווה לפני הבורא כאדם אחד מישראל.

לא כמו האסקימוסים

אהבת ישראל שונה לחלוטין מאהבת בן-שבת-זולו אחד לחברו, או אהבת אסקימוסי לאסקימוסי, וכן שונה היא מהקשר הפטריסטי שאזרח אמריקאי חש כלפי כל בני ארצו. כי אהבת ישראל מבוססת על אהבת ה' לישראל, היא הליכה בדרכיו של ה"אוהב עמו ישראל". זה כבר סיפור אחר לגמרי, אהבה שונה לחלוטין.

במה היא שונה? כדי להבין את ההבדל צריך להתבונן עד כמה הקב"ה אוהב כל אחד מישראל. נניח שיש לכם בן יקר וחכם, טוב עין ונעים הליכות, נאה ונחמד. אני עצמי ראיתי בן כזה לאחרונה, אחד מבני קהילתנו נכנס עם בנו לביהמ"ד, והבן הזה היה נאה וחכם, מוכשר מאד. והוא ישב שם עם אביו והסביר סוגיא קשה בטוב טעם ודעת, כמו מכונה משומנת, בעומק, בבקיאיות ובהנאה. לא יכולתי להסיר את עיני ממנו.

אין ספק שבן כזה הוא בבת עינו של אביו, אין דבר בעולם כולו שאביו אוהב יותר ממנו. כמעט שאין מקום בליבו של האב לדבר אחר. ועלינו לדעת שאהבה עצומה זו היא ממש כלום לעומת האהבה שאוהב הקב"ה את היהודי, אותך עצמך וכל יהודי אחר. ואפילו אם היהודי הוא אדם טיפש ומכוער ויש בו כל חסרון בעולם, ונראה שאין כלל מה לאהוב בו, הקב"ה אוהב אותו אהבה עזה ולוהטת. "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", למדנו בשיר-השירים (ח, ז). אהבה שעולה על כל דמיון. היש, איפה, מקום לדמיון כלשהו בין אהבת ישראל לאהבת אומות העולם?

כמובן שאני עצמי רחוק מזה מאד, אני מקשיב לדברים יחד אתכם, ומקווה שמשהו "יידבק". לפחות נלמד איך הדברים צריכים להיראות, ונבין שלאהוב יהודי זו זכות ששכרה יעמוד לנו לנצח נצחים.

בחוג - ילעגו

לאנשים שטרם הבינו מה תפקידם בחיים, כל זה עלול להישמע מוזר מעט. כשנצא החוצה עוד מעט וישאלו: "על מה דיבר היום הרב מילר?" ואתם תענו: "הוא אמר שצריך לאהוב יהודים", הם יצחקו: "מה החידוש בזה?! מי לא יודע את זה?" אולי כולם יודעים את זה, אבל מי עושה את זה? מי חושב על זה? את מי שאוהבים - אוהבים, ומי שלא - מה אפשר לעשות? חושבים שפטורים מהעניין. אבל אנחנו למדנו היום שחובה לעבוד על עניין אהבת ישראל עבודה רצינית, התחלנו "מקצוע".